

în « Lumea Nouă », « România Muncitoare » și « Calendarul Muncii » fac distincția între creația artistică viguros critică a lui Tolstoi și doctrina lui filozofică, teoria tolstoistă. « El a fost unul dintre cei mai mari — dacă nu cel mai mare scriitor al timpurilor noastre — scria « România Muncitoare »⁴³ cu prilejul morții scriitorului. Știa să stigmatizeze, cu o dibăcie de maestru, păcatele societății în care trăia... Cunoscuse toate mizeriile « noroiului omenirii » și găsea și la individul cel mai decăzut o calitate favorabilă. Apărătorul celor obijduiți, într-un stil curgător, ușor de înțeles, simplu, acest sublim geniu a luat partea celor biruiți de viață ». Relevînd curajul lui Tolstoi în înfruntarea guvernului țarist, în demascarea lașității și ipocriziei puternicilor vieții, în stigmatizarea crimelor săvîrșite sub ocrotirea și pavăza legilor și a statului, ziarul spunea: « Pentru aceste lucruri moșneagul Tolstoi e adorat de către poporul rus, e respectat chiar și de revoluționarii cei mai extremi ». « Și tot pentru aceste motive — încheia articolul — acum cînd privirile întregii lumi sînt îndreptate către modestul țintirim de pe colina de la Iasnaia Poliana... se cuvine să depunem și noi un omagiu de admirație și respect memoriei celui ce a fost

fiu al acestei lumi
ce geme și se zbate ».

Dar creația lui Tolstoi care poate fi sursă de învățăminte prețioase pentru proletariat conține și o serie de idei eronate, ce nu pot decît să distragă atenția și să slăbească voința de luptă a maselor, idei vătămătoare și periculoase pentru conștiința poporului. Tocmai de aceea « România Muncitoare » declara ferm și răspicat că în concepțiile sale Tolstoi « de multe ori nu se împacă cu modul nostru de a vedea... Tolstoi n-a căutat să aprofundeze socialismul pentru a vedea că sfîrșitul mizeriilor morale și materiale ale omenirii nu trebuia să-l vadă decît în societatea viitoare, în cea socialistă ».

Contradicțiile din opera, din viața și din activitatea lui Tolstoi sînt analizate amănunțit în articolul mai sus amintit publicat în « Calendarul Muncii ». Informația mai bogată și mai exactă ca a altor articole, ca și unele aprecieri judicioase ne îndeamnă să emitem ipoteza că nu ar fi vorba de un articol original scris de un autor român, ci mai curînd de o traducere după vreo scriere apărută în Rusia în vreun ziar muncitoresc. Cu atît mai mult cu cît numele autorului — I. Nicolaevici — nu se mai întîlnește în alte periodice muncitorești din România; or e greu de presupus că misiunea de a scrie un articol important ca această prezentare a operei și personalității scriitorului rus, purtînd vădit intenția de a îndruma opinia muncitorimii în aprecierea creațiilor lui, să fi fost încredințată la întîmplare, unei persoane cu totul străine de mișcarea muncitorească, a cărei colaborare la presa acestei mișcări să se fi rezumat la cazul în speță. Desigur că argumentul unui pseudonim poate fi oricînd invocat. Totuși unele elemente pledează pentru ipoteza că autorul articolului ar cunoaște literatura rusă și, am adăuga, poziția ocupată de proletariatul rus față de moștenirea artistică a lui Tolstoi. Articolul dovedește o informație bogată asupra vieții și activității literare a lui Tolstoi (mai bogată decît a altor materiale publicate în coloanele presei muncitorești din România). Se fac observații judicioase asupra spiritului patriarhal de care este dominată concepția lui Tolstoi, asupra repulsiei scriitorului față de tot ce e civilizație urbană și asupra simpatiei sale

⁴³ D i k, *Moartea lui Lev Nicolaevici Tolstoi*, « România Muncitoare », 1910, nr. 71, 11 noiembrie, p. 1.